

ASPECTE PRIVIND COMUNITATEA ISRAELITĂ DIN FOCȘANI ÎN PERIOADA 1911 – 1920

Angel Tâlvăr

Cel de-al doilea deceniu al secolului trecut avea să însemne pentru populația de rit mozaic din orașul de pe Milcov o etapă a „*luminilor și umbrelor*”, pe de o parte, dezvoltare economică și progres în ceea ce privește organizarea instituțională, pe de altă parte, stagnarea prilejuită de evenimentele Primului Război Mondial și de lunga perioadă de refacere care i-a urmat.

Conform recensământului din 1912, populația evreiască din Focșani număra 4.500 de suflete, din care 1.073 erau capi de familie ¹.

În 1915, una din prioritățile Comunității Israelite era „*întocmirea unui statut devenit neapărat necesar pentru funcționarea regulată și după cerințele moderne a epitropiei ...*” ².

Definind locul și rolul Comunității Israelite din Focșani în cadrul mai larg al urbei de pe Milcov - pe de o parte - și reglementând bunul mers al tuturor așezămintelor populației mozaice, pe de altă parte, stabilind drepturile și obligațiile fiecărui coreligionar față de Epitropie, documentul avea cuprinderea următoare:

<< Statutul Comunității Israelite din Focșani:

Organizarea și îndatoririle Comunității

„Comunitatea justifică existența ei numai prin acte religioase, culturale și filantropice”

Art. 1 Statutul formează baza organizării obștei sau Comunității israelite din Focșani, care se administrează conform prescripțiunilor art. 44 și

---

¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.), fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 83 / 1914, f. 5.

² *Ibidem*, dosar nr. 85 / 1915, f. 70 - 70 verso.

50 din Legea pentru organizarea Comunelor Urbane și art. 226 din Legea Contabilității publice.

Art. 2 Fac parte din Comunitatea Israelită din Focșani, toți locuitorii evrei din acest oraș, cari pot fi alegători și aleși, dacă întrunesc și următoarele condițiuni:

- a) Să aibă vârsta de 21 ani împliniți.*
- b) Să fie stabilit în oraș de cel puțin 3 ani consecutivi.*
- c) Să se bucure de o reputațiune bună și să nu fi suferit o pedeapsă infamantă.*
- d) Să nu aibă o profesie imorală.*
- e) Să știe a scrie și a citi.*
- f) Să participe direct și indirect la întreținerea instituțiilor Comunității.*
- g) Să fie în curent cu achitarea dărilor personale către Epitopie.*

Art. 3 Orice evreu stabilit în acest oraș care nu va contribui la sarcinile Comunității, fie direct sau indirect se va considera ca nefăcând parte din Comunitate, și nu va putea beneficia de nici una din instituțiile Comunității, afară numai dacă va achita toate datoriile anterioare către Comunitate.

Art. 4 Pentru conducerea intereselor Comunității locale, alegătorii în drept vor alege un Comitet, sub denumirea de „Epitropia Comunității Israelite din Focșani” care are calitatea de persoană morală și juridică, recunoscută prin decizia Curței de Apel din Galați No. 70 / 1899.

Art. 5 Alegerea se va face conform legii electorale Comunale.

Art. 6 Epitropia Comunității se compune din 9 membri aleși pe 4 ani, funcțiunea de epitrop este onorifică.

Art. 7 Se va considera retras sau demisionat, orice membru al Epitropiei care nu va asista la 5 ședințe consecutive, fără motive serioase.

Art. 8 Ivindu-se vreo vacanță de epitropi în timpul celor patru ani de la alegere, rezultată fie prin demisie, deces sau alte împrejurări, și dacă aceste vacanțe nu trec de numărul de 3 locuri, Epitropia va putea funcționa fără a-i înlocui.

Dacă însă locurile vacante vor fi 4, atunci se va face o alegere parțială de 4 epitropi.

Art. 9 Epitropia se va considera ca disolvată, dacă se vor ivi 5 locuri vacante, când atunci se va proceda la o nouă alegere a întregii epitropii.

Art. 10 Până la constituirea noilor aleși, vechea epitropie va gira afacerile Comunităței și în caz de disolvare a epitropiei, administrația va fi condusă de o comisie interimară instituită de autoritatea în drept.

Art. 11 Membrii epitropiei, imediat după ce alegerea va fi confirmată, vor investi prin votare secretă pe unul din mijlocul lor cu titlu de Președinte și pe un al doilea ca vice - președinte, asemenea vor alege un secretar, un casier și un controlor. Cu majoritate de șase membri ei vor putea fi înlocuiți.

Art. 12 Epitropia va angaja un funcționar, plătit cu leafă lunară cu titlu de contabil care va avea grija lucrărilor curente ale Epitropiei.

Art. 13 Epitropia pentru bunul mers al fiecărei ramuri a administrației și instituțiunilor sale, va putea face numirile și revocările de personal ce va crede de cuviință, va putea asemenea elabora regulamente speciale pentru administrația diverselor ramuri, punându-le apoi în aplicare.

Art. 14 Epitropia are facultatea a numi comitete speciale pentru fiecare ramură a instituțiunilor Comunităței, ca: Comitetul școlar, Comitetul spitalului, Comitet pentru asistență publică, Comitet pentru administrarea Cimitirului, care Comitete vor supraveghea direct instituțiunile, sub controlul și aprobarea Epitropiei.

Art. 15 Epitropia are următoarele îndatoriri și drepturi:

a) De a administra toată averea mobilă și imobilă a Comunităței și a revendica drepturile Comunităței pe orice cale legală.

b) Președintele Epitropiei și în lipsa acestuia, vicepreședintele, va apăra interesele Comunităței înaintea oricărei instanțe judiciare, administrative, financiare și școlare din țară, având dreptul de a delega și un alt membru cu aceste misiuni, sau a da procură în acest scop unuia sau mai multor avocați.

c) De a primi ofrande și donațiuni cu scop filantropic și a hotărî la ce anume operă filantropică să se întrebuințeze eventualele excedente bugetare.

d) De a întreține și supraveghea învățământul primar de băieți și de fete, cum și de a înființa și întreține școli secundare sau profesionale de băieți și de fete, putând subvenționa și alte școli din localitate sau din alte orașe ale țării.

f) De a da ajutoare bănești, medicale și medicamente gratuite săracilor în afară de spital, având dreptul de a face acte de caritate și în alte orașe ale țării, după buna chibzuială a membrilor Epitropiei.

g) De a administra cimitirele.

h) De a întreține Clerul; ca Rabin și SOCHTIM (Haham) și a supraveghia sinagogile și casele de rugăciuni din acest oraș.

Art. 16 Epitropia constituită legal va întocmi un buget anual, ce va fi prezentat Autorității Comunale spre aprobare, iar la finele anului, se va arăta gestiunea și situația epitropiei pentru a obține descărcarea de la autoritatea comunală, în conformitate cu legea pentru organizarea comunelor Urbane.

Anul bugetar al Comunității va începe de la 1 Septembrie.

Pentru acoperirea cheltuelilor ordinare și extraordinare, Epitropia se va servi de:

a) Venitul Gabelei / taxa voluntară / asupra cărnei provenite din tăierea vitelor și păsărilor de către Sochtim (Haham) după ritul mozaic și care se consumă de evrei. Acest venit se bazează pe taxele stabilite de epitropie.

b) Din ofrande ce se obține pentru concesiunea fabricării de Azima pentru Paști.

c) Din cotizațiile anuale ce plătesc membrii comunității, ce nu participă la Gabela dela lit. a.

d) Din contribuții directe personale.

e) Din taxele ce plătesc benevol elevii cu dare de mână.

f) Din venitul cavourilor dela cimitir și din înhumarea decedaților.

g) Din produsul net al festivităților și seratelor date de Comunitate în scop filantropic.

h) Din venitul imobilelor.

i) Din venitul legatelor și

k) Din ofrande în genere.

Art. 18 Președintele convoacă toate ședințele pentru a se debate chestiunile puse la ordinea zilei și a se lua hotărâri, oricând va crede de cuviință, sau după dorința exprimată în scris de 3 membri ai Epitropiei.

Art. 19 Pentru a se putea ține ședință vor trebui să ia parte cel puțin cinci membri ai epitropiei, iar decisiunile luate vor avea valabilitate, dacă vor

fi votate de majoritatea membrilor participanți la ședință. În caz de paritate decide Președintele.

Art. 20 Pentru angajarea de funcționari ca: Rabin, Hahami sau orice alt funcționar, cum și profesori sau institutori, va fi valabilă deciziunea numai dacă va întruni o majoritate de 5 voturi.

Art. 21 Toate actele epitropiei vor fi semnate de Președinte și Secretar.

Vice - Președintele înlocuește în totul pe Președinte în lipsa acestuia.

Încasările și plățile se vor efectua de casierul epitropiei, în conformitate cu deciziunile luate sau avizul Președintelui. Numai Casierul va semna chitanțele de însasări, fiind singurul responsabil de situația cassei.

Casierul nu va avea drept a păstra singur în casă mai mult decât lei una mie, fiind obligat a depune împreună cu Președintele, prisosul la una din Băncile locale, de unde la trebuință vor putea retrage sumele necesare.

Controlorului îi incumbă datoria a controla și verifica socotelile, făcând imediat cunoscut nereguli sau abateri, la din contra rămâne responsabil.

Art. 22 Orice funcțiune religioasă pentru care se cere o calificăție specială precum:

- a) Dare de cununii / afară de cele ce se oficiază în Templu și Sinagogi /.*
- b) Divorțul religios.*
- c) Circumciziunea rituală.*
- d) Tăierea vitelor și a păsărilor după ritul mozaic, nu se va putea îndeplini, decât de către persoane autorizate în acest scop de Epitropie, care singur e în drept a acorda și revoca asemenea autorizațiuni.*

Art. 23 Prezentul statut s-a votat în ședința epitropiei dela 21 Decembrie 1915 și se va supune spre aprobare Onor. Consiliului Comunal, care statut va servi ca bază administrațiunei comunităței.

Art. 24 Toate statutele și regulamentele anterioare sunt și rămân abrogate”³.

---

³ Ibidem, dosar nr. 84 / 1916, f. 6 - 8 verso.

Și în această perioadă alegerile membrilor Epitropiei Comunității Israelite au captat atenția populației evreiești din oraș.

Alegerile din 24 aprilie 1911 s-au desfășurat în localul Epitropiei, aflat în casele Școlii Primare Israelite de Băieți din strada Ștefan cel Mare ⁴. Câștigătorii aveau să formeze noul Comitet al Epitropiei, în următoarea componență: Herșcu Hachan - președinte ⁵, N. Sager - vicepreședinte ⁶ și Osias Kohl, doctorul Rafail Rosin, Herman Kirmaier, Samson Beestein, Meier Abramovici, H. Freier, N. B. Goldstein, M. Rintzler și Lupu Rubin - membri ⁷. Ei au fost votați de 264 de alegători, din totalul de 743 cetățeni evrei cu drept de vot ⁸.

La 4 decembrie 1914, această echipă își va da demisia motivându-și gestul astfel: *„Învindându-se de câțiva timp divergențe de opinii, relative la Administrație, între membrii Epitropiei d'azi.*

Mai mulți răzvrătiți din oraș, făcând agitații contra noastră, dar aceasta s-au făcut în toți anii contra Epitropiilor precedente, prin „ziare, foi volante etc. Pentru ca instituțiunile noastre să nu sufere” ⁹.

Primarul Ștefan Graur avea să accepte demisiile, concluzionând: *„Se primește demisiunea, cu observație că toți notabilii, intelectualii și oamenii de marcă dintre evrei fug și refuză de a face parte din Comitetul Comunității israelite”* ¹⁰.

Până la alegerile din 21 decembrie 1914 ¹¹, când erau așteptați la urne 908 alegători ¹², a funcționat o Comisiune Interimară compusă din H. Hacken, președinte, doctorul F. Cremnitzer, inginerul Goliger, M. Zosmer și Zeilig Köener, membri ¹³.

---

⁴ *Ibidem*, dosar nr. 75 / 1911, f. 2.

⁵ *Ibidem*, f. 27.

⁶ *Ibidem*, dosar nr. 83 / 1914, f. 51.

⁷ *Ibidem*, dosar nr. 75 / 1911, f. 5 - 5 verso.

⁸ *Ibidem*, dosar nr. 83 / 1914, f. 12 - 13.

⁹ *Ibidem*, f. 9.

¹⁰ *Ibidem*, f. 58.

¹¹ *Ibidem*, f. 51.

¹² *Ibidem*, f. 56.

¹³ *Ibidem*, f. 51.

La 18 decembrie 1914, un număr de 107 cetățeni evrei au cerut Primăriei amânarea alegerilor: „*Subscrișii membri ai Comunității Israelite vă rugăm respectuos să binevoiți a încuviința amânarea alegerii de Epitropi de la 21 curent, până după sărbători.*”

Acum, când întreaga țară trece prin timpuri grele, o bună armonie între toate și menținerea tuturor instituțiilor culturale și de binefacere se impune mai mult ca ori când. Dorim deci să avem timpul necesar a putea înlătura ori ce neînțelegere ce există azi să facem apel în acest sens la toți coreligionarii noștri din localitate și cu asentimentul tuturor să propunem o singură listă de Epitropi, la noua zi de alegere ce veți binevoi a fixa.

*În cazul contrar vedem periclitat bunul mers și chiar existența școalelor noastre și a celorlalte instituțiuni de binefacere”*¹⁴.

Primăria nu a dat curs acestei cereri, alegerile aducându-i în fruntea Comunității pe Herș Hacken, Samson Bernștein, Nachmias Sager, Marcu Clepper, Lupu Rubin, Herman Hartenberg, Josef Schwartz, Leon Baron și Moritz Tenenbaum¹⁵. Ei au fost votați de 537 persoane¹⁶ de bună credință, care nu au boicotat alegerile și care s-au delimitat de „*aceste agitații, provocate de oameni care nu-și dau seama în ce timp trist ne aflăm*”¹⁷. Noul Comitet avea următoarea alcătuire: președinte - H. Hacken, vicepreședinti - Marcu Klepper și Samson Bernstcin, casier - Herman Hartenberg, secretar - Moritz Tenncnbaum, controlori - S. L. Baron și Josef Schwartz, consilieri - N. Sager și Lupu Rubin¹⁸.

La 1 martie 1915 au avut loc noi alegeri pentru Epitropie, în urma demisiei a patru membri din Comitet¹⁹. Evenimentul s-a desfășurat la Primărie, în prezența a doi ofițeri de poliție și patru sergenți, în vederea evitării unor eventuale incidente²⁰. Cei 355 de votanți prezenți la urne²¹,

---

¹⁴ *Ibidem*, f. 79.

¹⁵ *Ibidem*, f. 70.

¹⁶ *Ibidem*, f. 95.

¹⁷ *Ibidem*, f. 82.

¹⁸ *Ibidem*, f. 104.

¹⁹ *Ibidem*, dosar nr. 85 / 1915, f. 25.

²⁰ *Ibidem*, f. 29.

²¹ *Ibidem*, f. 50 verso.

dintr-un total de 932 ²², i-au adus la conducerea destinelor Comunității pe Max Adler, I. Goliger, Adolf Scheffer și Avram Kohn ²³.

Comitetul nou alcătuit îl avea în frunte pe I. Goliger, Avram Kohn fiind vicepreședinte, Moritz Tenenbaum - secretar, Herman Hartenberg - secretar, controlor S. Leon Baron, Max Adler, A. Scheffer și I. Schwartz fiind membri ²⁴.

După expirarea mandatului acestui Comitet, în martie 1919, s-a format un Comitet Provizoriu ²⁵, valabil până la alegerile din 20 aprilie ²⁶, amânate până în septembrie același an ²⁷. În toamnă, alegerile au fost amânate până la 1 februarie 1920 ²⁸, datorită sărbătorilor ritului mozaic ²⁹ și alegerilor parlamentare ³⁰.

Între timp, la conducerea Comunității s-au perindat doctorul Bernard Flitman ³¹, M. I. Rabner și doctorul Rafail Rozin ³².

Alegerile aveau să dea câștig de cauză listei de candidați propuse de << „Concordia”. Societatea meseriașilor și micilor comercianți Evreo - români din județul Putna >>, cu sediul în Focșani ³³. Din 969 de persoane cu drept de vot, au participat la alegeri 480 ³⁴.

Comitetul ales avea următoarea componență: președinte - B. Flitmann; vicepreședinți - H. Freier și Solomon Mintzer; casier - Leon Rosner; controlor - Iacob Kohn; secretar - Carol Silberman; membri - Inghel Grunberg, Lupu Simion și Isidor Freiberg ³⁵.

---

²² *Ibidem*, f. 45 - 46.

²³ *Ibidem*, f. 38.

²⁴ *Ibidem*, f. 59 - 60.

²⁵ *Ibidem*, dosar nr. 106 / 1919, f. 3.

²⁶ *Ibidem*, f. 5.

²⁷ *Ibidem*, f. 18.

²⁸ *Ibidem*, f. 34.

²⁹ *Ibidem*, f. 29.

³⁰ *Ibidem*, f. 27.

³¹ *Ibidem*, f. 11 - 13.

³² *Ibidem*, f. 31.

³³ *Ibidem*, dosar nr. 91 / 1920, f. 12 - 13.

³⁴ *Ibidem*, f. 26 verso - 28.

³⁵ *Ibidem*, f. 43.

Alegerile erau necesare nu doar din punct de vedere statutar, ci și ca urmare a nemulțumirilor manifestate de un anumit segment de populație aparținând acestei comunități. Nu întotdeauna era suficientă situația materială bună a epitropilor în vederea îndeplinirii corespunzătoare a mandatului lor; era nevoie de moralitate, aceasta atrăgând după sine încrederea populației. Ei trebuiau să fie în permanență preocupați „... *de interesele obștei, căutând ... de buna organizație a instituțiilor culturale și filantropice, așa fel ca nici populațiunea săracă să nu fie împovărată cu dări sau contribuții directe și indirecte*”³⁶. Doar astfel tulburările din sânul Comunității puteau să înceteze, lucru dorit de altfel de întregul oraș³⁷.

Desele cereri de demitere a epitropilor, Primăria le răspundea cu refuz categoric, motivându-și decizia că aceste persoane sunt numite în funcții prin voința alegătorilor. În plus, „... *simple reclamațiuni, plângeri sau chiar acuzațiuni formulate înaintea instanțelor represive, nu constituie încă dovada unei rele administrațiuni care să atragă după sine, ca urmare atât de gravă, însuși suspendarea mandatului celor aleși, lucru pe care autoritatea comunală nu l-ar putea face decât numai în cazuri excepționale și extrem de grave, când justiția ar da Comunei proba constatată asupra abaterilor și fraudelor comise de către cei puși sub inculpare*...”³⁸.

De asemenea, Primăria nu era de acord cu înlocuirea fără alegeri a unor membri demisionați cu alții. În 1915, de pildă, N. Sager, Marcu Klepper și Lupu Rubin au demisionat. „*Fiind hărțuiți de diferiți agitatori ai populațiunei noastre din oraș, noi nu avem putere executivă a administra în pace Bunurile Epitropiei*” - își motivează ei decizia³⁹. Contestatarii cer Primăriei înlocuirea lor imediată, dar aceasta nu este de acord: „*Comunitatea nefiind o societate comercială în care sunt permise cooptările membrilor, prezenta cerere se pune la dosar*”⁴⁰.

---

³⁶ *Ibidem*, dosar nr. 83 / 1914, f. 3.

³⁷ *Ibidem*, f. 29.

³⁸ *Ibidem*, f. 98 - 99.

³⁹ *Ibidem*, dosar nr. 85 / 1915, f. 5.

⁴⁰ *Ibidem*, f. 8.

Practic, în preajma alegerilor și nu numai, agitațiile provocate de nemulțumirea evreilor față de cei care le reprezentau interesele, concretizate prin proteste, atacuri în presă și depunerea de plângeri și memorii la Primărie reprezentau adesea „obiect de discuțiune în oraș”⁴¹.

Motivând dezinteresul epitropilor față de instituțiile Comunității, la 11 martie 1919, un număr de 31 de evrei cer Primăriei instalarea unei Comisii Interimare - a cărei componență era deja stabilită - considerată ca singura soluție viabilă ce se poate lua în vederea reinstalării armoniei în sânul Comunității⁴².

În replică, peste numai câteva zile, susținătorii epitropilor contestați cer consultarea electoratului⁴³.

În schimb, în 1920, Apelul Societății „Concordia” adresat electoratului evreiesc s-a bucurat de un real succes, candidații propuși de aceasta câștigând alegerile. Iată ce se spunea în document:

„Zeci de ani de-a rândul Comunitatea israelită din localitate a trecut - regulat - din mâinile unor bogătași, în mâinile celorlalți de aceeași categorie, deși numărul lor e inferior celor mulți, cari compun populațiunea evreiască din oraș și deși acest din urmă suport în mult mai mare parte toate sarcinile acestei comunități.

Niciodată clasele mijlocie și cea de jos n-au fost chemate și dănele să participe la conducerea acestei instituțiuni.

Oligarhia evreiască a ignorat întotdeauna pe modestul meseriaș, pe micul comerciant și muncitor. Această clasă de oameni aparținând democrației n-avea ce căuta printre sus pușii !!

Dacă cel puțin acești simandicoși demnitari de lux își făceau datoria cu o oarecare competență și conștiinciozitate; așa după cum se cere pentru a administra și conduce atâtea instituțiuni culturale și de interes obștesc, n-am fi avut nimic de obiectat, dar când constatăm, cu durere în suflet, că toate instituțiunile, dar absolut toate, care aparțin comunității noastre sunt lăsate în voia soartei, ...

---

⁴¹ *Ibidem*, f. 16 verso - 17.

⁴² *Ibidem*, dosar nr. 106 / 1919, f. 1 - 1 verso.

⁴³ *Ibidem*, f. 2 - 2 verso.

Ei bine ! Această stare de lucruri trebuie să înceteze, odată pentru totdeauna. Vremurile noi în care trăim cere oameni noi, cu moravuri la fel pentru conducerea instituțiilor noastre culturale de interes obștesc. Societatea „Concordia” care a luat ființă de curând și care are satisfacțiune de a sta în capul tuturor societăților din localitate numărând cel mai mare număr de membri dintre meseriași, mici negustori, industriași și muncitori va avea onoare a prezenta o listă oficială de candidați la alegerile comunității compusă din toate straturile sociale și este de datoria fiecărui evreu conștient de a o susține ...”⁴⁴.

La rândul lor, aceste alegeri aveau să declanșeze o serie întreagă de nemulțumiri, mulți contestatari ai celor aleși atrăgând atenție Primăriei că s-a practicat votul multiplu și s-a făcut campanie în ziua de vot, inclusiv în locul de desfășurare a alegerilor⁴⁵. Un alt motiv pentru demiterea celor aleși ar fi lipsa de încredere pe care o inspiră câștigătorii scrutinului⁴⁶. „Se contestă comitetului autoritatea morală pentru că în sânul lui se află persoane declarați faliți nereabilitați și unul din acești faliți este chiar casierul Comunității; apoi Președintele a suferit o condamnare de una lună închisoare, de asemenea se impută comitetului că nu a fost în stare din cauza nerespectării ritului mozaic, în special din partea Președintelui a reține ca rabin pe Dl. Nacht care a păstorit în localitate timp de 20 ani și a fost nevoit să plece din această cauză. Președintele face politică fățiș pentru un anumit partid în casa Comunității uzând de autoritatea sa de Președinte”⁴⁷.

Din acest motiv, președintele Flitman a supraîncărcat schema de personal administrativ al Epitropiei, a distribuit ajutoare numai anumitor persoane⁴⁸; el mai era acuzat că manipulează politic cei peste 250 membri ai Societății „Concordia”, pe care o conducea⁴⁹.

---

⁴⁴ *Ibidem*, dosar nr. 91 / 1920, f. 20.

⁴⁵ *Ibidem*, f. 41 verso - 42.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 47 - 48.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 47.

⁴⁸ *Ibidem*, f. 47 - 48.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 50 - 52 verso.

Primăria, în ciuda numărului mare al protestatarilor ⁵⁰, nu a dat curs doleanțelor lor, afirmând că neregulile electorale trebuiau sesizate pe loc și nu după finalizarea scrutinului ⁵¹, criticând, în schimb, pe președintele Flitman, care a afirmat că „... legea nu îngăduie onor Primăriei a se amesteca în felul de conducere a instituțiilor și nici de cine sunt conduse, deoarece membrii ce compun comitetul a fost ales de popor prin vot universal și alegerea a fost validată de onor Primărie” ⁵².

Într-adevăr, acest lucru avea să sensibilizeze conducerea Primăriei, care opina că președintele Flitman „abuzează de datoria reverențioasă ce trebuie să păstreze în public pe care îl sfidează și cu atât mai mult în calitatea sa de Președinte al Comunității către Onor Primăria locală contestându-i dreptul de a se amesteca în administrația comunității, gest imprudent, ce ... l-a manifestat la ocaziune și către precedentă comisiune interimară a acestui oraș” ⁵³.

În plus, unii membri ai Comitetului nu inspirau deplină încredere, doi dintre ei fiind declarați faliți nereabilitați, iar al treilea, în calitate de supus austriac, nu beneficia de drepturi politice ⁵⁴.

Cu toate că adversarii acestora cer Primăriei, la 25 iunie 1920, demiterea lor ⁵⁵, situația nu se schimbă, dându-se prilej altor agitații ⁵⁶.

Inevitabil, cazul ajunge pe masa ministrului de Interne ⁵⁷, care cere, la 31 iulie 1920, dizolvarea Comitetului de Epitropi, din care trebuiau îndepărtați toți cei certați cu legea, fiind înlocuiți cu persoane a căror moralitate să nu poată fi pusă sub semnul întrebării ⁵⁸.

Drept urmare, s-a format o Comisie Interimară a Epitropiei Comunității Israelite, în componența căreia intrau: președinte de onoare -

---

⁵⁰ Ibidem, f. 49.

⁵¹ Ibidem, f. 41 verso - 42.

⁵² Ibidem, f. 47 - 48.

⁵³ Ibidem, f. 50 - 50 verso.

⁵⁴ Ibidem, f. 52 verso.

⁵⁵ Ibidem, f. 53.

⁵⁶ Ibidem, f. 55.

⁵⁷ Ibidem, f. 56 - 56 verso.

⁵⁸ Ibidem, f. 60.

doctorul Rosen, președinte activ - I. Goliger, vicepreședinte - Mintzer Solomon și șase membri: Herman Pascal, D. Wasserman, Meer Cursband, Gonfrid Leibovici, Zosner I. și Simon Kohn ⁵⁹.

Între noua autoritate și fostul președinte Flitman a izbucnit inevitabilul conflict, aplanat prin mijlocirea autorităților ⁶⁰.

În ceea ce privește bugetul Comunității, acesta se stabilea la data de 1 septembrie a fiecărui an, odată cu începerea anului școlar ⁶¹.

Veniturile Comunității, obținute conform prevederilor statutare, aveau următoarea destinație: retribuirea rabinului, hahamilor, profesorilor de la școlile de băieți, de fete și de la Gimnaziul Comercial, în fine, a personalului de la Spital și cel al administrației Epitropiei, întreținerea școlilor, sinagogilor, Spitalului, subvenții, ajutoare, medicamente gratuite, ajutorarea celor pauperi cu lemne de foc, achitarea impozitelor ⁶², împărțirea darurilor de MUES HITEN (ajutoare date săracilor pentru sărbătorile de Paști) ⁶³ etc.

Finanțele Comunității Israelite - mai precis, legitimitatea perceperii unor taxe, stabilirea cuantumului acestora și transparența cu care se cheltuiau sumele disponibile - au constituit întotdeauna punctul de plecare al încrederii de care se bucurau sau nu epitropii în fața coreligionarilor lor. Orice încălcare a normelor ducea la stări conflictuale, așa cum s-a întâmplat în 1914 ⁶⁴, când li se atrăgea atenția epitropilor: „*Acest Comitet fiind solidari răspunzători pentru avutul Comunității, cu obligațiunea de a feri Comunitatea de or ce daună, de a întrebuința fondurile în mod cinstit pentru întreținerea instituțiunilor culturale și de binefacere*” ⁶⁵. Nerespectarea Legii contabilității de către Epitropie punea sub semnul întrebării onestitatea acestora: „*Registrele cari după legea contabilității trebuie să fie încheiate la zi nu sunt nici astăzi după patru ani de administrație, încheiate și de abia acum se fac operațiunile după necesitate și împrejurări și după cum se susține de cei*

---

⁵⁹ *Ibidem*, f. 61 - 62.

⁶⁰ *Ibidem*, f. 67 - 68.

⁶¹ *Ibidem*, dosar nr. 83 / 1914, f. 5.

⁶² *Ibidem*, dosar nr. 85 / 1915, f. 13 verso - 14.

⁶³ *Ibidem*, dosar nr. 84 / 1916, f. 1 verso.

⁶⁴ *Ibidem*, dosar nr. 83 / 1914, f. 3.

⁶⁵ *Ibidem*, f. 12.

inițiați, pentru a acoperi niște lipsuri ce nu se pot justifica. Mai mult încă, s-a vărsat o cantitate de cerneală pe filele unui registru, aceasta bine înțeles în scopul de a acoperi niște operațiuni ce nu corespund cu realitatea”⁶⁶. Această situație intolerabilă a declanșat în 1914 un control sever din partea Primăriei⁶⁷ și a Administrației Financiare a Județului Putna⁶⁸.

De aici și până la criticile aduse unor persoane bogate și influente, acuzate că nu contribuie la fondurile Comunității, dar cu tendința de a le utiliza în scop personal, nu a fost decât un pas, cerându-se numirea epitropilor din rândul celor cu o situație financiară modestă, dar de o onestitate ce nu mai trebuia dovedită, pentru care într-adevăr, funcțiile nu erau remunerate⁶⁹.

Neregulile constatate în urma controlului aveau să facă obiectul unui raport a dus la cunoștința celor în drept, inclusiv a judecătorului de instrucție de la Tribunalul Putna⁷⁰. S-au efectuat operații fictive în Jurnalul de Casă, justificându-se astfel lipsuri de numerar. Cei vinovați, în cazul când nu puteau demonstra cu acte cheltuielile făcute, aveau să fie obligați de justiție să acopere pagubele pricinuite Comunității cu bani din propriul buzunar (peste 45.000 lei)⁷¹.

La 30 decembrie 1914, autoritățile locale somau Epitropia Comunității Israelite să țină documentația contabilă în deplină regulă, trimițând Primăriei dări de seamă lunare. În această situație, se va reveni la normalitate, ferindu-se Comunitatea de pagube; în plus, epitropii vor fi scutiți de „bârfelile celor interesați și a răuvoitorilor”⁷².

Dintre taxele percepute de Epitropie pentru întreținerea instituțiilor de binefacere ale Comunității, cea mai importantă era gabela - taxa pe carnea cușer, stabilită la 15 noiembrie a fiecărui an⁷³; deși benevolă, mărirea acesteia provoca nemulțumirea evreilor. Așa s-a întâmplat, de pildă, în 1914, când

---

⁶⁶ *Ibidem*, f. 12 - 13.

⁶⁷ *Ibidem*, f. 14 - 15.

⁶⁸ *Ibidem*, f. 22.

⁶⁹ *Ibidem*, f. 28 - 29.

⁷⁰ *Ibidem*, f. 34.

⁷¹ *Ibidem*, f. 37.

⁷² *Ibidem*, f. 34.

⁷³ *Ibidem*, f. 5.

gabela se mărește de la 15 la 20 de bani / kg, „ceia ce apasă mai mult pe cel sărac căci se știe că bogatul nu prea consumă carne cușar”⁷⁴.

Această taxă fusese micșorată în 1913, din cauza mobilizării prilejuite de participarea României la Războaiele Balcanice, care i-a afectat și pe evrei⁷⁵.

Stabilirea cuantumului gabelei fiind o problemă a întregii Comunități, decizia se lua de către epitropi după o consfătuire cu reprezentanții populației iudaice. O Adresă înaintată Primăriei la 7 august 1916, făcea referire tocmai la această problemă: „Conform dorinței exprimate al Dv., avem onoarea a vă face cunoscut că am convocat pentru astăzi după prânz ora 2 populațiunea israelită din acest oraș la o întrunire publică în localul Sinagogei Mari spre a se pronunța asupra eficacității menșinerii Gabelei în forma actuală.

*Aducându-vă acestea la cunoștință, ținem a mai adăuga că de îndată ce vom socoti că populațiunea e adunată într-un număr suficient, vom însărcina un reprezentant al nostru să vă poștească la zisa întrunire, spre a vă putea da seama de părerile exprimate de populațiunea israelită”*⁷⁶.

Hahamii - cei care tăiau carnea cușer conform ritualului mozaic - aveau nevoie, în vederea desfășurării activității lor în cadru legal, de autorizația Primăriei, supunându-se normelor juridice referitoare la abatoare și instrucțiunilor date de medicul veterinar al orașului⁷⁷.

La 14 mai 1915, Epitropia Comunității Israelite înainta Primăriei Orașului Focșani următoarea cerere, soluționată favorabil în foarte scurt timp: „Auzind cererile repetate ale coreligionarilor noștri pentru a se numi încă un haham în funcțiunea acestei Comunități, văzând că bătrânul Haham Dn. M. Rabinovici nu mai poate exercita profesiunea, primind numai o parte din salariul cuvenit (75 din 130 lei), având în vedere raportul D-lui Dr. I. Nacht Rabinul acestei Comunități, Epitropia în ședința de astăzi 14 Maiu, fiind preșiți Dn. I. Goliger, Abr. Kohn, Max Adler, Herm. Hartenberg, Moritz Tenenbaum, Adolf Scheffer, D. L. Baron și Jos. Schwartz, au votat în unanimitate numirea Dl. B. Schapira în calitate de Haham al acestei

---

⁷⁴ Ibidem, f. 3 - 3 verso.

⁷⁵ Ibidem, f. 30 - 31.

⁷⁶ Ibidem, dosar nr. 84 / 1916, f. 22.

⁷⁷ Ibidem, dosar nr. 84 / 1915, f. 82.

Epitropie, cu mențiune << suplinitor al Dl. Haham M. Rabinovici >> cu o remunerație de lei 55 lunar. Cu onoare vă facem cunoscut aceasta spre cele de cuviință rugându-vă să binevoiți a-i da confirmare cuvenită și a recomanda pe acest Haham Dl. Dr. veterinar pentru a fi recunoscut ca având dreptul de a tăia vite și păsări după ritul mozaic”⁷⁸.

Conform obiceiului, hahamului i se cuvenea așa - numita „taxă a tăetorului”⁷⁹, stabilită în 1916 la 10 bani / kg. Cu toate acestea, tendința hahamilor era de a mări taxa. Primăria a intervenit prompt pentru înlăturarea acestui neajuns, fiind sesizată că „... măcelari evrei vând carne cu prețuri fixate de dășii și după bunul lor plac...”⁸⁰.

În toamna anului 1911, Epitropia Comunității Evreiești cerea Primăriei autorizație „pentru facerea unui cuptor, necesar pentru fabricarea azimelor ce se consumă de Pascele Evreesc”⁸¹. Primăria și-a dat acordul, cu condiția ca una din camerele imobilului din strada Grigore Bălănescu, unde avea să fie instalat cuptorul, să fie amenajată conform standardelor în vigoare⁸².

Se pare că recomandările Primăriei au rămas fără urmări, deoarece, la 8 ianuarie 1912, epitropii Sinagogii Achai - Verei aduceau la cunoștința Primăriei următoarele: „*Epitropia Comunității Israelite din Focșani a pus în construcție un cuptor pentru fabricat pâine și azime în curtea Spitalului Israelit, în niște case ruinate cari sunt situate lângă casa mortuară; aceasta constituind un pericol la sănătatea publicului care s-ar putea foarte ușor propaga diferite boale, v-am adus-o la cunoștință și vă rugăm să binevoiți a lua măsuri urgente*”⁸³.

Referindu-se la imobilul respectiv, medicul primar al orașului nota: „... *I-am găsit detestabil. În niște anexe ale Spitalului Israelit, construite acum vreo 52 de ani, azi părăsite, dărăpănate, igrasioase și murdare, se află un perete de scânduri șubred și rău închis: într-o parte e camera mortuară (am*

⁷⁸ *Ibidem*, f. 81.

⁷⁹ *Ibidem*, dosar nr. 84 / 1916, f. 21.

⁸⁰ *Ibidem*, f. 11.

⁸¹ *Ibidem*, dosar nr. 75 / 1911, f. 28.

⁸² *Ibidem*, f. 28 verso.

⁸³ *Ibidem*, dosar nr. 83 / 1912, f. 1.

găsit chiar un mort acolo) și în celelalte se construiește cuptorul și probabil și depozitul de făină și azimă. ... aicea vor să facă un fabricat și depozit de alimente, care se mănâncă rece, alături cu cadavre.

*Oprirea unei asemenea instalații se impune de la sine”*⁸⁴.

La rândul său, inginerul - arhitect al orașului era de aceeași părere, imobilul trebuind, în opinia sa, dărâmat, fiind plin de igrasie și de microbi; acolo a funcționat cândva o spălătorie și constituia un adevărat focar de infecție⁸⁵.

La finele anului 1912⁸⁶, Comunitatea, având autorizație eliberată de Primărie, a început lucrările de construcție la o brutărie pentru pască în strada Concordia, în curtea Sinagogii de aici⁸⁷.

La 25 februarie 1912, Primăria a eliberat Epitropiei autorizație pentru funcționarea brutăriei, „... *păzind a nu se întâmpla accidente în timpul cât va funcționa fabricarea azimei, pentru care va rămâne responsabilă*”⁸⁸.

Au fost și contestatari ai acestei inițiative, care se îndoiau de rentabilitatea ei: „*În fiecare an în ajunul Paștelui, se concesiona fabricarea azimei (pască) prin licitație publică, iar produsul se întrebuiința pentru ajutorarea săracilor. Actuala epitropie însă a găsit de cuviință de a fabrica pasca în regie și în loc să obțină produsul arătat mai sus, a rezultat o sumă mult mai mică și aceia, în loc să o distribuie la săraci, am dat-o ca gratificație unui membru din Comitet, pe când e știut că toți membrii sunt și trebuie să fie onorifici fără plată*”⁸⁹. În acel an, venitul brutăriei era de 1.500 lei, costurile înființării acesteia fiind de 6.000 lei⁹⁰. Făina necesară brutăriei era procurată de Comunitate, ajutată de obicei și de Primărie⁹¹. În 1920, Comunitatea achiziționase în acest scop un vagon de făină⁹².

---

⁸⁴ *Ibidem*, f. 1 verso.

⁸⁵ *Ibidem*.

⁸⁶ *Ibidem*, dosar nr. 72 / 1913, f. 1.

⁸⁷ *Ibidem*, f. 1 verso.

⁸⁸ *Ibidem*, f. 2 verso.

⁸⁹ *Ibidem*, dosar nr. 83 / 1914, f. 12 - 13.

⁹⁰ *Ibidem*, f. 30 - 31.

⁹¹ *Ibidem*, dosar nr. 91 / 1920, f. 47 - 47 verso.

⁹² *Ibidem*, f. 50 - 52 verso.

Despre puterea economică a Comunității Israelite din Focșani vorbesc de la sine documentele vremii. În 1911, de pildă, din cei 329 de proprietari de magazine, mici fabrici și ateliere, 123 erau evrei, aria specializărilor fiind extrem de diversă : argintari, bărbieri, boiangii, berari, calapodari, croitori, curelari, cismari, caretași, căciulari, jocari, cufărari, căldărari, depozitari de piei, dogari, dulgheri, frânghieri, fierari, fotografi, fabricanți de apă gazoasă, lemnari și negustori de lemne și material lemnos, modiști, mezelari, pălărieri, producători de perii, rotari, stoleri, spălători, șelari, tricotori, tinichigii, fabricanți de teracotă, tâmplari, tapițeri și umbrelari ⁹³.

În 1914 se înființează o fabrică de ciment și var hidraulic, ambele deținute de doi întreprinzători evrei ⁹⁴.

În 1919, 122 de comercianți, mici industriași și proprietari de ateliere aveau dreptul de alegători la Camera de Comerț și Industrie a Județului Putna (agenți de asigurări, distribuitori de băuturi alcoolice, bogasieri, funcționari de bancă, băcani, proprietari de birturi, brutari, ceasornicari, agenți de comisoane, cofetari, distribuitori de cărbuni, căldărari, curelari, ceaprazari, negustori de cereale, furnizori de echipamente militare, deținători de florării, fierari, farmaciști, deținători de articole de galanterie, giuvaergii, producători și negustori de hamuri, hotelieri, negustori de haine, negustori de încălțăminte, antreprenori de lucrări publice, deținători de depozite de lemn și cherestea, librari, furnizori de mobilă, marchidani, distribuitori de articole din pânză, depozitari de piei, pielari, pălărieri, samsari, distribuitori de spirt, de articole de sticlărie, de spălători de haine, de fabrici de săpun, de simigerii, de stoffe, vopsitorii și ateliere de tâmplărie ⁹⁵.

În ceea ce-i privește pe negustorii care închiriau prăvăliile Primăriei din Piața Independenței și Piața Libertății, în 1920 cei de religie mozaică erau în număr de 41, din totalul de 127. De această dată, mărfurile destinate

---

⁹³ *Ibidem*, dosar nr. 71 / 1911, f. 36 - 41 verso, vezi și dosar nr. 58 / 1916, f. 4 - 4 verso, 25.

⁹⁴ *Ibidem*, dosar nr. 101 / 1914, f. 1 - 1 verso.

⁹⁵ *Ibidem*, dosar nr. 88 / 1919, f. 42 - 45 verso.

vânzării nu erau de o mare diversitate (carne, coloniale, fructe, gaz, haine vechi, mărunțișuri, obiecte vechi, pește proaspăt și zarzavat)⁹⁶.

În 1920, din cei 237 de alegători, 128 dintre ei erau evrei, aria profilurilor lor de activitate industrial - comercială fiind impresionantă - nu mai puțin de 51 de specializări⁹⁷.

În 1911, în timpul unui incendiu de proporții, izbucnit în Obor, negustorii evrei au pierdut mărfuri și bunuri de ordinul miilor de lei⁹⁸. O asemenea calamitate a mai avut loc în noiembrie 1914, cu urmări similare⁹⁹.

În 1915, pe piața concurențială a orașului se impuneau manufacturile deținute de evrei (Meier David), depozitele de lemne (Haim Stich), de cereale și zahăr ale următorilor furnizori: S. Koffler, Seg. Berstein, S. Baron, Filip Pascal, Leo Reslamann, B. Cremnitzer, M. Bauer, M. Cofer. În acea perioadă, Focșanii aveau o singură cârciumă deschisă pe timpul nopții - cea a lui David Alon¹⁰⁰.

Nerespectarea legilor comerciale de către negustorii evrei a dus la amendarea lor cu sume importante, pe motivul practicării unor prețuri de speculă, peste cele maximele¹⁰¹.

Dintre negustorii vremii, câteva figuri se cuvin a fi rememorate. Unul dintre ei, Haim Rozenberg, avea un magazin de manufactură, bumbac importat din Italia și Anglia și articole de lipscănie *en gros*¹⁰². Și-a ajutat colegii de breaslă prin acordarea de credite. Copiii săi i-au călcat pe urme, înființând un magazin cu articole de galanterie și lipscărie¹⁰³.

Până la declanșarea Primului Război Mondial, unul din magazinele apreciate din oraș era cel de galanterie patronat de Levi Finchelstein și Simon Kohn.

---

⁹⁶ *Ibidem*, dosar nr. 15 / 1920, f. 22 - 24 verso.

⁹⁷ *Ibidem*, dosar nr. 77 / 1920, f. 66 - 68.

⁹⁸ Ștefan O. Neagu, Nicu Mazere, *Focșani. File din istoria comerțului (1546 - 1948)*, Editura Rafet, „, 2013, p. 34.

⁹⁹ *Ibidem*, p. 173.

¹⁰⁰ *Ibidem*, p. 43.

¹⁰¹ *Ibidem*, p. 43 - 44.

¹⁰² *Ibidem*, p. 105.

¹⁰³ *Ibidem*, p. 106.

Dintre librării focșăneni, îi amintim pe Margulies, care s-a ocupat și de sucursala din oraș a firmei Socce și pe Alexandru N. Leon¹⁰⁴.

În manufactură excela și David Wasserman, iar în galanterie și lipscărie, Ghiță Rusovici. Fratele său, N. Rusovici, a deținut funcția de președinte al Camerei de Comerț și Industrie din Focșani, încurajând de pe această poziție învățământul comercial în orașul de pe Milcov.

La rândul lor, frații Finchelstein erau profilați tot pe articole de lipscărie¹⁰⁵.

Un magazin apreciat, cu articole de galanterie, era cel al lui Jean Rozner, practicând prețuri atractive pentru o marfă pe măsură.

Până la declanșarea primei conflagrații mondiale, atrăgea atenția magazinul cu manufactură și stofe din țară și nu numai, aparținând unui anume Weinhaub.

Un magazin pentru toate buzunarele și gusturile era cel al lui Sorin Iancu, profilat pe haine bărbățești¹⁰⁶.

Magazine de renume erau și cele ale asociațiilor Anghel și Wasserman, specializate în articole de manufactură și galanterie, ștafeta fiind preluată de firma fraților Leon și Paul Rozner.

Pe locul vechii Uzine Electrice din oraș se afla, în acea perioadă, cofetăria Raidel¹⁰⁷.

În zona magaziilor Stației C. F. R. funcționa pe atunci depozitul de mărfuri al fraților Ditrstein, profilat pe butoaie de stejar.

La începutul războiului, depozitul a fost preluat de doi asociați, unul dintre ei, Weisman, fiind de loc din București¹⁰⁸.

După Primul Război Mondial, negustorii Lazăr Firdelman și I. Henric au preluat un magazin profilat pe mașini de cusut Singer, făcând din el cinematograf¹⁰⁹.

---

¹⁰⁴ *Ibidem*, p. 109.

¹⁰⁵ *Ibidem*, p. 113.

¹⁰⁶ *Ibidem*, p. 114.

¹⁰⁷ *Ibidem*, p. 115.

¹⁰⁸ Ștefan O. Neagu, *Focșani și Ținutul Putnei - Leagăn al iudaismului românesc*, Editura Rafet, 2011, p. 39 - 40.

¹⁰⁹ *Ibidem*, p. 40.

Statisticile anului 1920 arată că peste 36 % din evreii focșăneni erau angrenați în activități caracteristice meșteșugurilor și micii industrii ¹¹⁰.

În ceea ce privește situația lăcașelor de cult, în 1918 acestea erau în număr de cinci, după cum urmează: Templul Coral, aflat în strada Profesor Petre Mihăileanu, cu o suprafață construită de 721,082 m. p.; Sinagoga Croitorilor, situată în strada Miron Costin, având o suprafață construită de 310,5 m. p.; Sinagoga Achai - Verei, aflată în strada Grigore Bălănescu, cu o suprafață construită de 171,85 m. p.; Sinagoga Levi Echan, din strada Rozei; Sinagoga Nouă (Sinagoga birjarilor), situată pe strada Grigore Bălănescu, cu o suprafață clădită de 183,19 m. p.

În acest an, evreii care aparțineau de Templul Coral, l-au angajat pe rabinul Herescu P. Landman să officieze serviciul religios pe o perioadă de zece ani ¹¹¹.

Evreii participau la slujbe în număr mare; conform unei mărturii din anul 1920, „... în Sinagoga Achai - Verei din strada Israelită Nr ° 50 se închină peste 120 enoriași (capi de familie)” ¹¹².

La rândul lor, cimitirele evreiești (unul în strada Virgula, celălalt pe Șoseaua Crângului) erau întreținute cu bani din bugetul Comunității ¹¹³. Cimitirul vechi era în stare de conservare, dar „nu mai funcționează ca cimitir” ¹¹⁴. Dacă acesta se afla la marginea orașului, cel nou se afla situat în afara lui ¹¹⁵. Din păcate, nu întotdeauna cimitirul nou era întreținut cum se cuvine, în 1920, de pildă, curățenia lăsând aici de dorit ¹¹⁶.

Spitalul Evreiesc, aflat în strada Grigore Bălănescu, a funcționat cu întreruperi, lipsa de activitate aici atrăgând după sine și deteriorarea clădirii, așa cum se întâmpla, de pildă, în 1914 ¹¹⁷. În acest an, el a avut 12 paturi,

---

¹¹⁰ *Ibidem*, p. 30.

¹¹¹ Cezar Cherciu, *Focșanii - O istorie în date și mărturii (secolul XVI - 1950)*, Editura Andrew, Focșani, 2010, p. 341.

¹¹² S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 91 / 1920, f. 44.

¹¹³ *Ibidem*, dosar nr. 83 / 1914, f. 5 - 5 verso.

¹¹⁴ *Ibidem*, f. 11 - 11 verso.

¹¹⁵ *Ibidem*, dosar nr. 85 / 1915, f. 74.

¹¹⁶ *Ibidem*, dosar nr. 91 / 1920, f. 20.

¹¹⁷ *Ibidem*, dosar nr. 83 / 1914, f. 3 - 3 verso, 5 - 5 verso.

funcționând doar jumătate de an, pe timpul iernii, la conducerea lui fiind numit doctorul Poitaș¹¹⁸.

În 1920, situația sa fiind neschimbată, Comunitatea l-a cedat temporar Primăriei, care a înființat aici un dispensar¹¹⁹.

Dintre medicii evrei care au vegheat la sănătatea focșănenilor în acei ani, trebuie amintiți internistul Bălceanu, Bernard Camiol, Feigenbaum S., Văleanu V., Weinbach Emil și Weiner Wilhelm¹²⁰.

O caracteristică a perioadei analizate o reprezintă funcționarea cu întreruperi a școlilor evreiești, atât din cauza evenimentelor Primului Război Mondial, cât și datorită fondurilor reduse de care dispunea Comunitatea Israelită.

În anul școlar 1910 - 1911, Școala Primară de Băieți a Comunității Israelite, condusă de L. Grumberg, avea un efectiv de 200 de elevi, repartizați astfel: clasa I - 74 elevi, clasa a II-a - 65 elevi, clasa a III-a - 33 elevi și clasa a IV-a - 28 de elevi¹²¹. Ei aveau ca obiecte de studiu Scrierea și exerciții gramaticale, Citirea, Exerciții de memorie și liberă reproducere, Exerciții de intuiție, Matematicile, Religia, Cântul, fiind notați și pentru Purtare și Frecvență. La clasa I au promovat 55, nouă fiind repetenți și patru fiind retrași¹²².

Elevii din clasa a II-a nu mai făceau Religie, dar aveau ca materii noi Exerciții de Compunere, Istorie, Geografie, Caligrafie, Desen. Au promovat 40 dintre ei, 10 fiind retrași și 15 au rămas repetenți¹²³.

Referitor la clasa a III-a, dispărea Intuiția ca obiect de studiu, dar apar Științele fizico - naturale, Cântul, Exercițiile corporale și jocurile gimnastice. Au promovat 28 de elevi, cei retrași fiind în număr de patru, fiind declarat repetent unul singur¹²⁴.

---

¹¹⁸ *Ibidem*, f. 30 - 31.

¹¹⁹ *Ibidem*, dosar nr. 91 / 1920, f. 20.

¹²⁰ Ștefan O. Neagu, *op. cit.*, p. 125 - 126.

¹²¹ S. J. A. N. Vn., fond Școala Primară de Băieți a Comunității Israelite Focșani, Registru matricol nr. 6 / 1910, p. 200.

¹²² *Ibidem*, p. 7 - 74.

¹²³ *Ibidem*, p. 75 - 139.

¹²⁴ *Ibidem*, p. 140 - 172.

La clasa a IV-a s-au retras șase elevi, promovând alți opt, restul de 14 susținând examenul de sfârșit de an la o școală publică (în dreptul lor era trecută mențiunea: „*A depus examenul la Stat*”) ¹²⁵.

În anul școlar 1911 - 1912, aceeași Școală avea 246 de elevi (90 la clasa I, 84 la clasa a doua, 40 la clasa a III-a și 32 la clasa a IV-a) ¹²⁶. La clasa I au promovat 75 elevi, fiind retrași 6 și 9 declarați, repetenți ¹²⁷. La clasa a II-a, 10 elevi s-au retras, 15 fiind repetenți, fiind promovați 59 ¹²⁸. La clasa a III-a au promovat 33 elevi, patru retrăgându-se și 3 fiind nevoiți să repete anul ¹²⁹. În fine, clasa a IV-a a avut un singur repetent, doi elevi retrăgându-se, din cei 29 de promovați 16 dând examenul, fiind la o școală publică din oraș ¹³⁰.

În 1912, Școala de Băieți a fost condusă de Ad. Hoffmann ¹³¹. Clasa I avea 24 elevi ¹³², clasa a II-a - 85 ¹³³, clasa a III-a - 60 ¹³⁴ și clasa a IV-a - 33 elevi, toți promovați, din care 24 au dat examenul de sfârșit la o școală de stat ¹³⁵.

În anul școlar 1913 - 1914, Școala a avut 249 de elevi (62 în clasa I, 80 în clasa a II-a, 67 în clasa a III-a și 40 în clasa a IV-a) ¹³⁶.

Anul școlar 1914 - 1915 debutează cu o noutate - apariția claselor paralele, cei 200 de elevi având următoarea distribuție: clasa I - 10, clasa a II-a A - 34, clasa a II-a B - 33, clasa a III-a A - 37, clasa a III-a B - 33 și clasa a

---

¹²⁵ *Ibidem*, p. 173 - 200.

¹²⁶ *Ibidem*, Registrul matricol nr. 8 / 1911, p. 246.

¹²⁷ *Ibidem*, p. 1 - 45.

¹²⁸ *Ibidem*, p. 46 - 172.

¹²⁹ *Ibidem*, p. 173 - 212.

¹³⁰ *Ibidem*, p. 213 - 249.

¹³¹ *Ibidem*, Registrul matricol nr. 9 / 1912, p. 24.

¹³² *Ibidem*, p. 177 - 200.

¹³³ *Ibidem*, p. 92 - 176.

¹³⁴ *Ibidem*, p. 34 - 91.

¹³⁵ *Ibidem*, p. 1 - 33.

¹³⁶ *Ibidem*, Registrul matricol nr. 10 / 1913, p. 250.

IV-a - 53 ¹³⁷. S-au înregistrat mai multe cazuri în care în locul unui elev retras s-a înscris altul ¹³⁸.

În acea perioadă, Școala Primară de Fete a Comunității Israelite era condusă de A. Scheffer ¹³⁹, care răspundea de 208 eleve ¹⁴⁰.

În anul școlar 1914 - 1915, efectivul acestora creștea la 218 ¹⁴¹.

În ciuda prevederilor statutare, în baza cărora învățământul era gratuit, în 1914 Comitetul de Epitropi ai Comunității Israelite percepea taxe pentru elevii Școlii Primare de Fete și Școlii Primare de Băieți ¹⁴². Drept urmare, unii părinți ai elevilor de religie mozaică au preferat să-și mute copiii la școlile publice din localitate ¹⁴³.

Cu toate acestea, la Școala de Fete din strada Ștefan cel Mare, care funcționa într-un local donat de W. Schayer, erau înscrise 323 eleve, repartizate în patru clase primare și una mixtă, preparatorie ¹⁴⁴. Din numărul total de 650 de elevi și eleve, 200 erau scutiți de taxe, ceilalți 450 plătind între șase și 30 lei anual, în funcție de starea materială a familiei (7.000 lei în total) ¹⁴⁵. Manualele nu se cumpărau de la orice librărie, ci de la un furnizor anume, care era și epitrop ¹⁴⁶.

De la 1 septembrie 1911, grație inițiativei lui Samson Bernstein, vicepreședintele Comunității, și-a început activitatea Școala Comercială, în baza Autorizației nr. 54.542, date de Ministerul Cultelor ¹⁴⁷. Cursurile puteau fi frecventate de orice elev, indiferent de religie și naționalitate. Subvenționată de Comunitate cu 2.000 lei anual ¹⁴⁸, Școala Comercială aducea un venit

---

¹³⁷ *Ibidem*, Registrul matricol nr. 11 / 1914, p. 200.

¹³⁸ *Ibidem*, Registrul matricol nr. 12 / 1914, p. 216.

¹³⁹ S. J. A. N. Vn., fond Școala Primară de Fete a Comunității Israelite Focșani, Registrul matricol nr. 2 / 1912, p. 1.

¹⁴⁰ *Ibidem*, *passim*.

¹⁴¹ *Ibidem*, Registrul matricol nr. 3 / 1914, p. 218.

¹⁴² S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 83 / 1914, f. 12 - 13.

¹⁴³ *Ibidem*, f. 3 - 3 verso.

¹⁴⁴ *Ibidem*, f. 5.

¹⁴⁵ *Ibidem*, f. 30 - 31.

¹⁴⁶ *Ibidem*, f. 28 - 29.

¹⁴⁷ *Ibidem*, f. 40.

¹⁴⁸ *Ibidem*, f. 5 - 5 verso.

(prin perceperea de taxe) estimat la 10.000 lei ¹⁴⁹. Dacă în 1911 Școala pornea la drum cu 39 de elevi, numărul lor a fost în continuă creștere: 66 în 1912, 83 în 1913 și 132 în 1914 (clasele I - IV) ¹⁵⁰.

În urma unor sesizări făcute din interiorul Comunității, Administrația Financiară Putna a efectuat un control la sediul instituției, dovedindu-se astfel că într-adevăr, „*Dl. Samson Bernștein vicepreședintele comunității israelite încasează în folosul său taxele de frecvență ale elevilor de la gimnaziul comercial al acestei comunități*” ¹⁵¹.

Raportul întocmit de controlorul fiscal Victor Dimitriu oferă detalii cu privire la acest caz:

„2) *S-a clădit de comunitate local special școalei și această școală s-a îngrijit din fondurile comunității în ce privește curățenia, lemnele de foc și reparațiunile, afară de o subvenție anuală ce se dădea școalei de comunitate.*

3) *Profesorii nu au fost plătiți de comunitate, ci de Dl. Samson Bernștein, care își însușea veniturile acestei școli și se pretindea ca proprietar al ei.*

4) *Nu s-a făcut venit în casa Comunității nici o sumă provenită din încasările taxelor elevilor ce urmau cursurile și care elevi erau în număr mare după cum se poate constata din situația anexată.*

5) *Dl. Samson Bernstein pretins ca proprietar al școalei, nu a plătit nici o chirie comunității pentru localul ce-l are în trebuința și e lesne de înțeles pentru care cauză nu s-a procedat altfel, căci tot D-sa era și vice - președinte a Comunității.*

6) *Taxele anuale pentru elevi nu au fost fixate, ci se luau după cum se învoia d. Bernstein cu părinții elevilor, iar încasarea lor se făcea fără chitanțe*” ¹⁵².

Ca și în cazul Școlii Primare de Băieți ¹⁵³, numărul elevilor retrase de părinți de la Școala Primară de Fete în anul școlar 1915 - 1916 avea să fie destul de mic (16 eleve, dintr-un total de 199) ¹⁵⁴.

---

¹⁴⁹ *Ibidem*, f. 28 - 29.

¹⁵⁰ *Ibidem*, f. 32.

¹⁵¹ *Ibidem*, f. 39.

¹⁵² *Ibidem*, f. 40.

În acest an, reclamațiile la adresa lui Samson Bernstein, legate de Școala Comercială, continuă, impunându-se necesitatea stabilirii unor norme atât în ceea ce privește scutirea de taxe școlare, cât și impunerea acestora ¹⁵⁵.

Tot acum s-a pus problema efectuării unor rectificări bugetare, în vederea măririi salariilor profesorilor, ținând cont că aceștia nu aveau asigurată pensia ¹⁵⁶.

La 3 iulie 1915, Primăria Orașului Focșani a luat decizia de a scuti cele trei școli israelite de plata apei consumate. Drept mulțumire, Epitropia se angaja să folosească banii economisiți pentru modernizarea acestora: „... *având în vedere că veniturile acestei Comunități sunt numai ofrande benevole, ce cu mare greutate se pot strânge în timpul critic prin care trecem și ținând cont că suntem nevoiți și cu mare plăcere vom amenagea instituțiunile noastre, făcând instalațiuni igienice pentru a putea face față cerințelor cu ascensiunea evenimentelor ce se arată în zarea viitorului*” ¹⁵⁷.

În 1919, școlile evreiești au fost închise ¹⁵⁸. Un an mai târziu, clădirea Școlii de Fete - confortabilă, modernă - rămânea în același stadiu ¹⁵⁹.

Așa cum era și firesc, Comunitatea Israelită din Focșani a avut mult de suferit în timpul Primului Război Mondial, alături de întreaga Românie.

Dintre evreii care au murit aici în timpul bombardamentelor îi amintim pe Paulina Marcovici, de 14 ani, vânzătoare în prăvălia tatălui său și Bernard Goldstein, în vârstă de 25 de ani, care lucra la pielăria fraților Haberman.

Dintre evreii focșăneni căzuți pe câmpul de onoare, proveniți din familii de negustori, trebuie menționați Glaumberg Ițic și Zacherman Lupu din Regimentul 27 Infanterie, Strul Avram din Regimentul 50 Infanterie, Moise Iosua din Regimentul 55 Infanterie, Asfadur Moise, Goldenberg Herman,

---

¹⁵³ S. J. A. N. Vn., fond Școala Primară de Băieți..., Registru matricol nr. 13 / 1915, *passim*.

¹⁵⁴ Idem, fond Școala Primară de Fete..., Registru matricol nr. 4 / 1915, *passim*.

¹⁵⁵ Idem, fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 85 / 1915, f. 17 - 18 verso.

¹⁵⁶ *Ibidem*, f. 70 - 70 verso.

¹⁵⁷ *Ibidem*, f. 77 - 78.

¹⁵⁸ *Ibidem*, dosar nr. 106 / 1919, f. 1 - 1 verso.

¹⁵⁹ *Ibidem*, dosar nr. 91 / 1920, f. 50 - 50 verso.

C. Froim, Moscovici Ioșca, Moise S. Leizer, Goldemberg Isac, Cohn Ițig din Regimentul 10 Infanterie și Aizic Strul din Regimentul 10 Vânători. Lor li se adaugă S. Rosenblum, unul din cei 22 foști elevi ai Liceului „Unirea” morți pentru patrie.

Printre numeroșii evrei care au fost arestați și internați în lagăre de inamic s-au aflat și Roze Belner, Ițic Berman, Mozes Garabet, Ilie Grimberg, Levi Finchelstein și Eva Marcovici ¹⁶⁰.

Pentru toți eroii martiri, indiferent de neam, credință și limbă, Comunitatea Israelită avea să officieze Requiem - uri la Templul Coral, în prezența autorităților locale ¹⁶¹.

Printre comercianții și industriașii evrei care au suferit pagube importante s-au numărat Moritz Feller - 24.172,15 lei ¹⁶², Netty Groper - peste 36.000 lei, G. Moise, Haim L. și David Moritz - peste 10.000 lei, Leon Aufrichteg, Lupu Simon și Avram C. cu peste 1.000 lei ¹⁶³.

De asemenea, multor evrei le-au fost rechiziționate casele ¹⁶⁴, același lucru întâmplându-se și cu brutăria pentru pască (însă pentru Primărie, la 20 august 1916) ¹⁶⁵.

În fine, în acești ani grei arhiva Comunității Israelite a avut mult de suferit ¹⁶⁶.

În perioada decembrie 1916 - noiembrie 1918, orașul Focșani a fost ocupat de germani ¹⁶⁷. Aceștia au rechiziționat Tipografiile „Putna” și „Al. N. Leon”, care asigurau imprimările și furniturile atât de necesare

---

¹⁶⁰ Ștefan O. Neagu, *Focșani și Ținutul Putnei...*, p. 63 - 65.

¹⁶¹ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 91 / 1920, f. 46.

¹⁶² Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 349.

¹⁶³ Ștefan O. Neagu, Nicu Mazere, *op. cit.*, p. 45.

¹⁶⁴ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 89 / 1919, f. 163 - 163 verso.

¹⁶⁵ *Ibidem*, dosar nr. 84 / 1916, f. 12.

¹⁶⁶ *Ibidem*, dosar nr. 106 / 1919, f. 17.

¹⁶⁷ Sima Marilena, *Focșanii sub ocupație germană în anii Primului Război Mondial (1916 - 1918)*, Editura Pallas, Focșani, 2012, p. 296.

Comandaturii germane și birourilor din subordine¹⁶⁸; de asemenea, s-a editat aici „*Putna Zeitung*”, unicul ziar aprobat de inamic¹⁶⁹.

Tot acum, Spitalul israelit este transformat în secție de boli venerice¹⁷⁰.

Dintre medicii evrei care au vegheat în acești ani grei la sănătatea focșănenilor, s-au remarcat familiile de medici Kremnitzer, Pascu, Seiffert și Văleanu, de la Spitalul „*Profetul Samoil*”¹⁷¹.

Conform organizării germane, orașul Focșani a fost împărțit în patru circumscripții sanitare, fiecare conduse de câte un medic. Circumscripția a II-a îl avea în frunte pe doctorul Kremnitzer, iar circumscripția a IV-a, pe doctorul Zarembo. Doctorul Veisal Văleanu (soțul doctorei Sophia Văleanu) activa peste tot în oraș¹⁷².

La aceștia avea să apeleze și medicul primar al orașului, doctorul Marc Câmpeanu, care au vegheat la sănătatea celor mai defavorizate categorii de populație: refugiații, evacuații și sărăcimea¹⁷³.

Mai mult decât atât, medicii evrei și-au adus o contribuție însemnată la stoparea epidemiei de tifos¹⁷⁴. În acest caz, la Spitalul israelit s-au pus bazele unei carantine¹⁷⁵.

La rândul lor, farmaciile evreiești au contribuit și ele la ameliorarea stării de sănătate a focșănenilor: astfel, a funcționat în acea vreme Farmacia „*Coldesh*”¹⁷⁶, iar în cartierul Amorițu, cea a Spitalului „*Profetul Samoil*”, unde își desfășura activitatea farmacistă Cornelia Lisievici. De asemenea, înainte de război lucra la Farmacia „*Steiner*” Heinrich Friedson¹⁷⁷.

---

¹⁶⁸ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 129 / 1918, f. 14.

¹⁶⁹ *Ibidem*, dosar nr. 1 / 1917, f. 14.

¹⁷⁰ Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 326.

¹⁷¹ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 117 / 1916, f. 74 verso.

¹⁷² Virgil Paragină, Valeria Paragină, *Medicina și Farmacia din Ținutul Putna pe masa de disecție a istoriei*, vol. I, Editura Porto - Franco, Galați, 1993, p. 148.

¹⁷³ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 69 / 1917, f. 5 verso - 14 - 15.

¹⁷⁴ Virgil Paragină, Valeria Paragină, *op. cit.*, p. 150.

¹⁷⁵ S. J. A. N. Vn., fond Serviciul Sanitar al Orașului Focșani, dosar nr. 4 / 1920, f. 2.

¹⁷⁶ Idem, fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 129 / 1916, f. 153.

¹⁷⁷ Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 319.

În ianuarie 1917, printre cei care au depus eforturi pentru ajutorarea refugiaților, s-au numărat G. Strasser, N. Zoller, doctorul N. Zaremba, C. I. Kivu, inginerul I. Goliger și alții ¹⁷⁸.

De asemenea, evreii cu o situație financiară deosebită au contribuit cu sume de ordinul sutelor de mii de lei pentru ajutorarea prizonierilor aflați în lagărul din Focșani ¹⁷⁹.

Dintre evreii care au colaborat cu ocupantul german, cea mai mare parte a lor au avut misiunea extrem de dificilă de a juca rolul de tampon între germanul trufaș și dictatorial și focșăneanul a cărui viață era în permanență pusă sub semnul întrebării. Astfel trebuie înțeleși G. Strasser și M. Zoller, membri în Consiliul Comunal al Orașului Focșani ¹⁸⁰, și în Comisiunea de Aprovizionare ¹⁸¹ și I. Goliger, Leon Pelman și același G. Strasser în Comisiunea Alimentației Publice ¹⁸².

Germanii au apelat la evrei ca traducători ¹⁸³, pictori de firme și ceasornicari ¹⁸⁴.

Au fost și cazuri însă în care evreii, profitând de situație, au avut un comportament incalificabil față de populația majoritară din oraș, fapt surprins de o mărturie de epocă: *„În oraș, mare înverșunare din partea populației împotriva coadelor de topor, foste în serviciul Nemților, mulți ovrei, ...”*

Potrivit orânduelii de atunci, îndată după plecarea armatei de ocupație, s-a instituit o comisiune alcătuită din Domnii: Anton M. Alaci, prefectul județului, N. Papadat, primul președinte al Tribunalului și Colonel Costin, comandantul garnizoanei, grefier Constantin Cimbrescu. Comisiunea cerceta pe acei cari avuseseră purtare potrivnică țării și intereselor românești. În câteva zile, s-au umplut pușcăriile cu ei.

Datorită acestor măsuri energice, ale comisiunii și măsurilor de pază, s-au înlăturat adevărate excese antisemite ale populației creștine, îndârjită

---

¹⁷⁸ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 30 / 1917, f. 1 - 1 verso.

¹⁷⁹ Ștefan O. Neagu, Nicu Mazere, *op. cit.*, p. 47.

¹⁸⁰ Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 325.

¹⁸¹ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 106 / 1917, f. 43 - 46.

¹⁸² *Ibidem*, dosar nr. 122 / 1919, f. 44.

¹⁸³ Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 329.

¹⁸⁴ *Ibidem*, p. 332.

împotriva acelor cari, făcuse tot felul de blestemății. pâri și jafuri, în timpul ocupației germane, în paguba localnicilor.

*Un ovrei, să fie și mai pe placul ocupanților, în ziua de 10 Maiu 1917, a svârlit în stradă chiar portretul regelui Ferdinand și vindea germanilor decorațiile românești, ca obiecte de amintiri din România”*¹⁸⁵. Cei care nu au preferat să părăsească orașul odată cu retragerea germană, au fost judecați pentru faptele lor, fiind amendați și făcând chiar și închisoare¹⁸⁶.

Dar câtă diferență este între acești indivizi care nu au făcut cinste Comunității și cei aproape 50 de eroi care și-au dat bunul cel mai de preț - viața - ca jertfă pe altarul patriei adoptive, sau au rămas invalizi ! Au lăsat în urma lor 52 de copii orfani, părinți și soții în mizerie și cu traume sufletești atât de greu de vindecat. Ei și-au scris pe vecie numele în Cărțile de Onoare ale unităților din care au făcut parte - Regimentele 6 și 11 Călărași, 29 și 40 Obuziere, 3 Pionieri, 7 Vânători și 9, 10, 12, 15, 16, 24, 27, 36, 45, 50, 64, 65, 67, 74, 77 și 78 Infanterie.

Iată care au fost aceștia: Avram Strul, Șt. Lazarovici, Iosif Marcu zis Solomonovici, Moise Iosub, I. Banstein, Mihel Bucium Camel, Haim Lupu Solomon zis Froim Avram Schwartz, Strul A. Strulovici, Hascal Schwartz¹⁸⁷, Strul Avram, Aizic Veis, Herșcu Aizic, N. Braunstein, Braunstein Zisu, D. Bitman, Ițic Klosenberg, Froim Kendler, Șmil Crețar, Iancu Mihail Cleinștain, Gh. Denis, Iancu Goldner, E. Goldenberg, E. Z. Goldenberg, Isac M. Gold, Moise Hansfater, Iancu Sin Beriș, Moise Strul Leizer, Nisu Meer, Moise Lăzărescu, Leiba Leiba, Mateiu Moise, Leibiu I. Margulis, Bercu Mihailovici, Buium Marcu zis Marcovici, Berlă Meer, Milotin Mihailovici, Rubin Marcus, Iancu Mihel, Burech Schwartz, Marcu Iosif Solomon, Rahmil Steinberg, Bercu Șefler, Segal Lupu, Șaim Solomon și Vasinberg Hereș și invalizii Marcu Cohana, Ințe Anton, Iancu Iancu și Meer Iacob¹⁸⁸.

¹⁸⁵ I. M. Dimitrescu, *Însemnări cu privire la orașul Focșani*, cu o prefață de G. G. Longinescu, Profesor Universitar, Tipărit cu prilejul congresului Ligii Culturale dela Focșani din 28 și 29 iunie 1931, Extras din Revista „Natura”, Institutul de Arte Grafice << Bucovina >>, I. E. Torouțiu, București, 1931, p. 69 - 70.

¹⁸⁶ Ștefan O. Neagu, Nicu Mazere, *op. cit.*, p. 46.

¹⁸⁷ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 120 / 1920, *passim*.

¹⁸⁸ *Ibidem*, dosar nr. 121 / 1920, *passim*.

În perioada 1919 - 1926, familiile acestora aveau să primească ajutoare și pensii lunare, după cum urmează:

- soția lui Aizic Herșcu - 75 lei ¹⁸⁹
- soția lui Ștrul Avram, mort în lupta de la Mărășești ¹⁹⁰
- mama lui Iancu Leizer ¹⁹¹ - 25 lei ¹⁹²
- soția lui Samuel Bitman ¹⁹³, mort de tifos exantematic la Spitalul

„Elisabeta Doamna. Caritatea Gălățeană” ¹⁹⁴.

- soția lui Marcu Buium ¹⁹⁵, mort în 1917 la Spitalul Socola din Iași ¹⁹⁶, în urma unei paralizii generale ¹⁹⁷
- soția lui Gold M. Isac ¹⁹⁸
- soția lui Goldenberg Erihai ¹⁹⁹ - 75 lei ²⁰⁰
- soția lui Hansfater Moise ²⁰¹ - 100 lei ²⁰²
- soția lui Moise Iosup ²⁰³ - 25 lei ²⁰⁴
- soția lui Chindler Froim, dispărut în timpul luptelor de la Suslănești - Muscel ²⁰⁵ sau Valea Cârstei, în noiembrie 1916 ²⁰⁶ - 75 lei ²⁰⁷
- soția lui Ițic Klosenberg ²⁰⁸ - 75 lei ²⁰⁹

---

¹⁸⁹ *Ibidem*, dosar nr. 163 / 1919, f. 9.

¹⁹⁰ *Ibidem*, dosar nr. 173 / 1919, f. 2, 23.

¹⁹¹ *Ibidem*, dosar nr. 177 / 1919, f. 1.

¹⁹² *Ibidem*, f. 9.

¹⁹³ *Ibidem*, dosar nr. 178 / 1919, f. 14.

¹⁹⁴ *Ibidem*, f. 4.

¹⁹⁵ *Ibidem*, dosar nr. 193 / 1919, f. 1.

¹⁹⁶ *Ibidem*, f. 9.

¹⁹⁷ *Ibidem*, f. 10.

¹⁹⁸ *Ibidem*, dosar nr. 239 / 1919, f. 2.

¹⁹⁹ *Ibidem*, dosar nr. 240 / 1919, f. 1.

²⁰⁰ *Ibidem*, f. 13.

²⁰¹ *Ibidem*, dosar nr. 244 / 1919, f. 1.

²⁰² *Ibidem*, f. 18.

²⁰³ *Ibidem*, dosar nr. 246 / 1919, f. 1 - 1 verso.

²⁰⁴ *Ibidem*, f. 12.

²⁰⁵ *Ibidem*, dosar nr. 262 / 1919, f. 1.

²⁰⁶ *Ibidem*, f. 7.

²⁰⁷ *Ibidem*, f. 121.

²⁰⁸ *Ibidem*, dosar nr. 263 / 1919, f. 1.

- soția lui Smil Kreitzer ²¹⁰, mort la 8 octombrie 1916, în lupta de pe muntele Prisaca, unde a și fost îngropat ²¹¹ - 75 lei ²¹²
- mama lui M. Moise Lăzărescu ²¹³ - 25 lei ²¹⁴
- mama soldatului Haim Sin Leiba ²¹⁵ - 25 lei ²¹⁶
- soția lui Leizer Iosif ²¹⁷
- soția lui Leizer Strul Sin Moisa ²¹⁸ - 100 lei ²¹⁹
- soția lui Marcus Avram ²²⁰
- soția lui Marcu Buium ²²¹
- soția caporalului Leiba Margulius ²²² - 55 lei ²²³ (singurul erou evreu focșănean gradat, restul fiind soldați)
- soția lui Maier Nisen ²²⁴
- soția lui Berm Mihalovici ²²⁵
- soția lui Iancu Mihel ²²⁶ - 75 lei ²²⁷
- soția lui Milotin Miloicovici ²²⁸ - 25 lei ²²⁹
- soția lui Haim Lupu Solomon ²³⁰

---

²⁰⁹ *Ibidem*, f. 13.

²¹⁰ *Ibidem*, dosar nr. 264 / 1919, f. 3.

²¹¹ *Ibidem*, f. 5.

²¹² *Ibidem*, f. 12.

²¹³ *Ibidem*, dosar nr. 265 / 1919, f. 1.

²¹⁴ *Ibidem*, f. 12.

²¹⁵ *Ibidem*, dosar nr. 266 / 1919, f. 1.

²¹⁶ *Ibidem*.

²¹⁷ *Ibidem*, f. 17.

²¹⁸ *Ibidem*, dosar nr. 268 / 1919, f. 1, 4.

²¹⁹ *Ibidem*, f. 16.

²²⁰ *Ibidem*, dosar nr. 276 / 1919, f. 1 - 2.

²²¹ *Ibidem*, dosar nr. 277 / 1919, f. 1, 3.

²²² *Ibidem*, dosar nr. 281 / 1919, f. 1 verso - 2.

²²³ *Ibidem*, f. 15.

²²⁴ *Ibidem*, dosar nr. 285 / 1919, f. 1.

²²⁵ *Ibidem*, dosar nr. 286 / 1919, f. 1.

²²⁶ *Ibidem*, dosar nr. 287 / 1919, f. 1.

²²⁷ *Ibidem*, f. 6.

²²⁸ *Ibidem*, dosar nr. 288 / 1919, f. 1.

²²⁹ *Ibidem*, f. 9.

- mama lui Ștăimberg Rachmil ²³¹ - 25 lei ²³²
- soția lui Avram Strul ²³³ - 75 lei ²³⁴
- mama lui Veisinberg Hereș ²³⁵
- soția lui Zisu Bernstein ²³⁶ - 120 lei ²³⁷
- invalidul Anton Ințe Denis ²³⁸ - 35 lei ²³⁹
- invalidul Iancu Iancu ²⁴⁰ - 60 lei ²⁴¹
- invalidul Meer I. Iacob ²⁴² - 50 lei ²⁴³
- invalidul Șefler Bercu ²⁴⁴.

Așa cum era și firesc, evreii care s-au distins pe câmpul de luptă prin faptele lor de eroism aveau să fie răsplătiți cu medalii și decorații. Printre aceștia s-au numărat și cei proveniți din rândul unităților focșănene.

Cei mai mulți dintre ei proveneau din Regimentul 10 Infanterie:

- Avram Alecu, sergent; a primit << Bărbăție și Credință >> cu spade clasa a III-a, „pentru curajul și devotamentul de care a dat dovadă în atacurile și contraatacurile executate de Regiment în iulie 1917” ²⁴⁵.

- Leibovici Leiba, medic ofițer; a primit << Coroana României >> în grad de Cavaler „pentru buna îngrijire dată bolnavilor” ²⁴⁶.

---

²³⁰ *Ibidem*, dosar nr. 349 / 1919, f. 4.

²³¹ *Ibidem*, dosar nr. 365 / 1919, f. 1.

²³² *Ibidem*, f. 11.

²³³ *Ibidem*, dosar nr. 368 / 1919, f. 1.

²³⁴ *Ibidem*, f. 5.

²³⁵ *Ibidem*, dosar nr. 387 / 1919, f. 1.

²³⁶ *Ibidem*, dosar nr. 394 / 1919, f. 1.

²³⁷ *Ibidem*, f. 2.

²³⁸ *Ibidem*, dosar nr. 167 / 1919, f. 1.

²³⁹ *Ibidem*, f. 4.

²⁴⁰ *Ibidem*, dosar nr. 246 / 1919, f. 1.

²⁴¹ *Ibidem*, f. 60.

²⁴² *Ibidem*, dosar nr. 284 / 1919, f. 1.

²⁴³ *Ibidem*, f. 8.

²⁴⁴ *Ibidem*, dosar nr. 363 / 1919, f. 1.

²⁴⁵ *Contribuția evreilor la războiul de întregire a României. Ostașii evrei decorați. 1916 - 1918 - 1919*, București, 1923, p. 6.

²⁴⁶ *Ibidem*, p. 26.

- Naftule Aron, soldat, a primit << Bărbăție și Credință >> cu spade clasa a III-a, „pentru curajul și devotamentul de care a dat dovadă la atacurile și contraatacurile executate de regiment în iulie 1917”²⁴⁷.

- Rosenștein Iancu, soldat; a primit << Bărbăție și Credință >> cu spade clasa a III-a, „pentru curajul și devotamentul de care a dat dovadă în atacurile și contraatacurile executate de regiment în Iulie 1917”²⁴⁸.

- Segal Iosif, subofițer administrativ; a primit << Bărbăție și Credință >> cu spade clasa a II-a, „pentru bravura cu care a îmborsătat munițiile pe timp de război”²⁴⁹.

- Staffler Hună, plutonier; a primit << Bărbăție și Credință >> cu spade clasa a II-a, „pentru bravura cu care și-a condus unitatea în luptele din 1917”²⁵⁰.

- Solomon Iancu, soldat; a primit << Bărbăție și Credință >> cu spade clasa a III-a, pentru curajul de care a dat dovadă la atacurile și contraatacurile executate de regiment în iulie 1917²⁵¹.

- Abramovici Abram, plutonier t. r.; a primit << Bărbăție și Credință >> clasa a II-a, „pentru curajul și devotamentul ce a arătat ca agent de legătură în luptele de la Oituz în iulie 1917”²⁵².

- Bercu Iancu, soldat; a primit << Bărbăție și Credință >> cu spade clasa a II-a, „pentru bravura cu care a atacat pe maghiari la Tetelciu”, străbătând 1 km jumătate câmp deschis sub focul inamicului și contribuind la ocuparea satului (26 Aprilie 1919)²⁵³.

- Berman Moise, soldat; a primit << Bărbăție și Credință >> cu spade clasa a III-a, „pentru curajul și devotamentul ce a arătat în luptele cu maghiarii de la Szolnosc în August 1919”²⁵⁴.

---

²⁴⁷ Ibidem, p. 33.

²⁴⁸ Ibidem, p. 35.

²⁴⁹ Ibidem, p. 37.

²⁵⁰ Ibidem.

²⁵¹ Ibidem, p. 40.

²⁵² Ibidem, p. 44.

²⁵³ Ibidem, p. 46.

²⁵⁴ Ibidem.

- Casap Strul, soldat; a primit << Bărbăție și Credință >> cu spade clasa a II-a, „pentru curajul cu care a atacat pe maghiari, în ziua de 26 Aprilie 1919, contribuind la ocuparea satului Tetetleu”²⁵⁵.

- Clingher Moritz, sergent; a primit << Bărbăție și Credință >> cu spade clasa a II-a, „pentru curajul cu care a făcut legătura între batalion și companie, sub focul inamic, în lupta de la Tetetleu (26 Aprilie 1919)”²⁵⁶.

- Cherpel Leibu, soldat; a primit << Bărbăție și Credință >> cu spade clasa a III-a, „pentru curajul și destoinicia de care a dat dovadă ca ochitor în lupta de la Tetetleu”²⁵⁷.

- Cahnile Naftule, soldat; a primit << Bărbăție și Credință >> cu spade clasa a III-a, „pentru curajul și devotamentul ce a arătat în luptele cu maghiarii de la Szolnok”²⁵⁸.

- Goldenberg Sulâm, caporal; a primit << Bărbăție și Credință >> cu spade clasa a III-a, „pentru curajul și devotamentul ce a arătat în luptele cu maghiarii de la Szolnok”²⁵⁹.

- Goldștein Moise, sergent; a primit << Bărbăție și Credință >> cu spade clasa a II-a, „pentru bravura cu care a luptat contra populației inamice din satul Kaba, care căuta să atace coloana regimentului 12 Infanterie, 26 Aprilie 1919”²⁶⁰.

- Iosif Zviru, soldat; a primit << Bărbăție și Credință >> cu spade clasa a II-a, „pentru bravura cu care a atacat pe maghiari la Tetetleu, străbătând 1 km. jumătate câmp deschis, sub focul inamic și contribuind la ocuparea satului (26 Aprilie 1919)”²⁶¹.

- Lupovici David, soldat; a primit << Bărbăție și Credință >> cu spade clasa a II-a, din aceleași motive ca Iosif Zviru²⁶².

---

²⁵⁵ Ibidem, p. 49.

²⁵⁶ Ibidem.

²⁵⁷ Ibidem.

²⁵⁸ Ibidem, p. 50.

²⁵⁹ Ibidem, p. 54.

²⁶⁰ Ibidem.

²⁶¹ Ibidem, p. 57.

²⁶² Ibidem, p. 60.

- Lazarovici Avedic, soldat; a primit << Bărbăție și Credință >> cu spade clasa a III-a, pentru curajul cu care a atacat pe maghiari în ziua de 26 Aprilie 1919, contribuind la ocuparea satului Tetetleu²⁶³;

- Leibovici Moritz, soldat; a primit << Bărbăție și Credință >> cu spade clasa a II-a, „pentru fapte de vitejie asemănătoare”²⁶⁴

- Marcu Solomon, soldat; a primit << Bărbăție și Credință >> cu spade clasa a III-a, pentru eroismul dovedit în aceeași bătălie²⁶⁵

- Moise Bela, soldat; a primit << Bărbăție și Credință >> cu spade clasa a III-a, pentru fapte de arme similare²⁶⁶

- Naftulea Aron, soldat; a primit << Bărbăție și Credință >> cu spade clasa a III-a, pentru bravura cu care s-a apropiat de inamic cu pușca mitralieră, cauzând pierderi inamicului, în timpul luptei de la Tetetleu”²⁶⁷

- Rosman Buium, soldat; a primit << Bărbăție și Credință >> clasa a III-a, „pentru bravura cu care a atacat pe maghiari la Tetetleu”²⁶⁸

- Solomon Iancu, soldat; a primit << Bărbăție și Credință >> clasa a treia, „pentru bravura de care a dat dovadă în lupta de la Tetetleu, fiind exemplu pentru camarazii săi”²⁶⁹

- Veisman Chivu, soldat; a primit << Bărbăție și Credință >> clasa a III-a, „pentru curajul și devotamentul ce a arătat în luptele cu maghiarii de la Szolnok în august 1919”²⁷⁰.

Lor li se adaugă colegii de arme din Regimentul 50 Infanterie, din care reținem pe medicul locotenent Rapaport M., care a primit << Coroana României >> în grad de Cavaler „pentru zelul cu care a combătut boalele în 1916 - 1917, combătând tifosul exantematic”²⁷¹.

---

²⁶³ Ibidem, p. 61.

²⁶⁴ Ibidem, p. 62.

²⁶⁵ Ibidem, p. 63.

²⁶⁶ Ibidem, p. 64.

²⁶⁷ Ibidem, p. 66 - 67.

²⁶⁸ Ibidem, p. 69.

²⁶⁹ Ibidem, p. 71.

²⁷⁰ Ibidem, p. 76.

²⁷¹ Ibidem, p. 34.

Dintre militarii evrei care au servit patria în Regimentul 11 Artilerie, s-a remarcat soldatul Goimberg Joil, care a primit << *Bărbăție și Credință* >> cu spade clasa a III-a, „*pentru curajul ce a arătat în luptele cu maghiarii de la Bessenzög și Rekas în Iulie - August 1919*”²⁷².

Lui i se alătură caporalul Leibovici Iosif, care a primit aceeași distincție pentru „*curajul de care a dat dovadă în luptele cu maghiarii în 1919*”²⁷³.

Și în anii aceștia, Epitropia Comunității Israelite din Focșani a organizat serate dansante în scop de binefacere; la 30 ianuarie 1911, un asemenea eveniment a avut loc în sala clubului „*Unirea*”²⁷⁴.

La 6 martie 1920, Teatrul Comunal „*Maior Gheorghe Pastia*” a fost gazda unui bal mascat, la inițiativa studenților evrei din județul Putna, în folosul cantinei Asociațiunii Generale a Studenților Universitari Evrei din București. Din totalul încasărilor, suma de 500 de lei a fost donată Primăriei Orașului Focșani, în beneficiul Teatrului Comunal²⁷⁵.

În ciuda unor contradicții și divergențe de opinii, inerente de altfel oricărei comunități locale, atât de caracteristice, de altfel, complexului secol XX, populația israelită din Focșani, păstrătoare a limbii, credinței și obiceiurilor strămoșilor săi, s-a integrat, în mod cât se poate de firesc, în societatea noastră, nu doar trăind și muncind în patria adoptivă, ci crezând, luptând și murind pentru ea.

---

²⁷² *Ibidem*, p. 56.

²⁷³ *Ibidem*, p. 60.

²⁷⁴ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 75 / 1911, f. 1.

²⁷⁵ Ionuț Iliescu, Horia Dumitrescu, *Ctitoriile maiorului Gheorghe Pastia*, Editura Pallas, Focșani, 2004, p. 76.